

Ungdomens sociala inställning

av

Margarethe Parm

Alla som har följt med i utvecklingen de senaste 20—30 åren har märkt de omvälvande förändringar, som ha försiggått. Orsakerna är många och tydliga, — vi vilja inte gå närmare in på dem här. Vi, som hör till de äldre, må finna oss tillrätta i nya förhållanden och livsformer. Denna omvandlingsprocess förändrar vårt sätt att bedöma det som sker omkring oss och i oss. Så fort går det, att vi knappt förmår att följa med. Förändringarna visar sig kanske tydligast i den stora skillnaden mellan generationerna: de unga, det vill säga de från 16 år upp till 20 är »barn av tiden», barn av »stålet och betongen». — Många av de äldre anser att de är omöjliga och svåra att förstå, andra åter försöker följa dem och förstå dem. Alla är vi väl eniga om att de är annorlunda än vi var. Detta visar sig även i deras *sociala inställning*.

Då vi var unga, vi som är 40—50 år i dag, — det är närmast kvinnor jag talar om — var det icke många som var socialt inställda, helt enkelt av den orsak, att kvinnorna hade haft så liten insikt i sociala förhållanden, så litet ansvar utanför sin begränsade värld och mycket liten rörelsefrihet. Inte heller var vi ekonomiskt oberoende, så vi kunde inte ta del i något offentligt även om vi själva ville det.

Så kom förändringen i kvinnornas inställning omkring sekelskiftet, vi fick utbildning, kontakt med samhället utanför stuguväggarna och anledning att taga ansvar om vi ville. Med rivande fart blev kvinnorna självförsörjande och samhället räknade med dem på ett helt annat sätt. — Om det icke gjorde det, sade vi ifrån: här är vi. — Några fick en verklig social inställning och tog vakna och ivriga fatt på sociala uppgifter. Men det har ganska säkert varit en besvikelse för många att icke flera kvinnor har gjort den samhälleliga insats, man väntat, och i dag står vi inför det faktum, att det tillsynes är mycket få unga, som är socialt inställda. Det ser ut som om de är negativt inställda till samhällsfrågorna och utan samhälleligt ansvar. »De är kalla och egoistiska», säger många. »De har icke intresse för människorna och deras nöd, de är likgiltiga för hur det går med människorna omkring dem blott de bara bärga sig själva.» Låt oss se litet närmare på detta, — det vore för sorgligt, om det är sant.

När jag talar om detta ämne i dag är det med utgångspunkt från förhållandena i mitt eget land, även i Norden har ju länderna så olika utveckling att olikheter även i ungdomens sociala inställning måste göra sig kännbar. Och i världen utanför Norden kan det vara andra verkningar av andra orsaker. Men sådana som internationell samfärdsel och samhällsproblemen

allestädes är i våra dagar, kan det i varje fall spåras ett gemensamt drag i det hela. — Problemet på en ort finnes också på andra orter, även om det har en annan färg.

Normalt sett torde det i varje samhälle under alla tider vara förhållandevis få, som har det stora hjärtat för människornas nöd och som ser det som sitt kall att offra eget liv för att hjälpa andra. Den verkliga sociala inställningen på altruistisk bas är icke de mångas.

Sådant var det i vår ungdom och sådant är det i dag. Det vi därför kan tala om är genomsnittsinställningen. Och det finnes som sagt många som menar att ungdomen av i dag i det stora hela icke alls är socialt intresserad.

Det kan finnas många omständigheter som kan vara orsak till denna syn.

1. *Kampen för tillvaron* har under de senaste tio åren blivit ständigt hårdare. Ekonomiska depressionstider, rationalisering och arbetslöshet har skapat så knivskarp konkurrens, att envar har blivit tvungen att vara sig själv närmast. Detta gäller inte minst de unga. De måste koncentrera sig på egen framgång och egen chans. Var annan människa har blivit konkurrenten, som måste övervinnas och bekämpas. All tid och tanke har tagit *självets* möjligheter i betraktande. De unga har tvingats in i de vuxna människornas kamp om brödet, innan de har kunnat utvecklas till en fast formad personlighet med inställning till någonting överhuvud. De har blivit produkter av kampen för tillvaron i en vargatid, som helt visst inte skapar en social inställning. Här är säkert en av de orsaker som gör att de unga är mycket mer egoistiskt än altruistiskt inställda nu.

2. Ett annat moment som verkar i samma riktning är utan tvivel *fruktan för samhällets sammanbrott* genom krig eller på annat sätt. Det är förståeligt att en av dem yttrade: »Du pratar om att jag skulle vara samhällsreformator, se stora syner och arbeta på lång sikt för att nå fram till att realisera dem. Varför i all världen skall vi göra det, då vi inte ens vet om det finnes något samhälle att reformera? Nästa månad kan vi ju sitta här utan något fädernesland — med det hela ödelagt.» Intet under att ett sådant resonemang avtrubbar social känsla och samhälleligt ansvar, och skapar dagssländemänniskor som har blott ett enda intresse, att få ut det mesta möjliga av det som finnes i nuet för sig själv och de sina.

3. Det är ganska intressant att lägga märke till att vår tids unga växer upp i en tid då specialisering är lösen för dagen. Det gäller både yrkesutbildning och

personligt liv förresten. Specialisering i alla former utvecklar ensidighet och gör horisonten snävare. Man får både intresse- och vänskapsband inom det särområde, man rör sig på. Alla som har andra intressen och andra fack blir ovidkommande för en, och en sådan inställning skapar inte intresse för samhället. Vi ser det t.ex. inom föreningslivet, alla scoutflickor umgås mest med scouter, förbudsvänner har sitt liv inom sin särgrupp o.s.v. Naturligtvis måste man i vardagslag även träda ut ur denna grupp, men där var ens hjärta är, där är också ens skatter och inställningen färgas därav. När barnen begynner så tidigt i föreningsliv, som de nu gör och specialiserar sig på ett så tidigt stadium i skolan, kommer detta naturligtvis att inverka på dem.

Ännu starkare verkar litet senare olikheten i politiska åskådningar »antingen eller» parollen, som nu har blivit så stark. Motpartiets anhängare är ovidkommande eller fiender, det gäller att föra fram mitt partis paroll och framälska partidisciplin. Då vi har åtskilliga politiska barnföreningar färgas mentaliteten mycket tidigt av partiinställningen, och inte bara politiskt, men även på andra områden är partimotsatsen så handgriplig, att man inte kan undra över att det går ut över det sociala intresset, som blir lidande härpå.

4. Skolan skulle uppfostra till social inställning. Det är säkert att folkskolan, botten skolan för alla barn, så som vi nu har den i flera land, utjämnar klasskillnaden. Barn och ungdom från alla samhällsklasser kommer tillsammans och vänjer sig vid att umgås med varandra. Sporten är ett annat område där detta sker.

Men därmed skapas icke något större socialt intresse — envar lever i sin miljö och väljer kamrater där. Själva undervisningen ger utan tvivel större insikter i samhälleliga förhållanden. Gör man en undersökning bland de unga i dag, ser man att de vet mycket mera om hur samhället är uppbyggt, de känner till de tekniska uttryckena, kan så att säga hela fraseologin. Men vetenskapliga undersökningar visar att detta har icke givit dem motsvarande intresse för själva människans livsförhållanden, de känner till systemet, men inte livet bakom det. Modärn ungdom står anmärkningsvärt kall inför människors nöd, trots att de teoretiskt vet att den finns och fastän de känner till medlen att bekämpa den. Detta är ett faktum.

5. Vi har också under årens lopp fått vad vi ofta kallar det *kollektiva samvetet*. Tiden är aktiebolagens, kooperationsens, gruppens tidevarv. Den enskilda individen står sällan isolerad med odelat ansvar för något — det är styrelsen, kommittén, generalförsamlingen som har ansvaret. Ansvaret är utminuterat till det yttersta. Det gruppen gör — eller försummar att göra — gör också jag med gott samvete. Den enskilda får det i det hela taget lättare, och man skulle tro att denna inställning skulle skapa social aspekt, men den skapar hellre ansvarslöshet. Genomsnittsmänniskan är i alla fall sådan, att hon inte vill anstränga sig för att ha en mening, när hon inte tvingas därtill.

Ofta har jag tänkt på om livet av i dag är så svårt att det driver den enskilda individen in i gruppen (massan). Man orkar inte stå osäker, obeskyddad och ensam, man förmår inte taga ansvar för det som sker, innan man vet, vad ansvaret består i, och så söker man betäckning bland massan.

Utän att man vet det blir man i högre grad sam-

hällsvarelse än man anar. Här har vi kanske kommit till kärnan i den nya inställning, som vi söka att förstå utifrån förhållandena som de är.

Under de sista 10—15 åren har det försiggått en förändring i det vi förr har kallat *socialt arbete*: hjälp åt samhällets värnlösa och olyckliga. — I vår egen ungdom uppbars detta av privata sammanslutningar och enskilda människor, som var socialt intresserade på rent mänsklig basis, och de unga, som var, vad vi kallar socialt inställda, tog fatt på detta område efter förmåga och anledning. Självklart är det många unga som gör detsamma i dag som är — men huvudinställningen är en annan, och anledningen därtill är icke densamma som förr. Ty nu tar man det för givet att *stat och kommun skall ha både skyldighet och rätt att ordna med alla sina medborgares väl och ve och att blanda sig i deras livsförhållanden*.

Ingen stat, vilken livssyn och vilken styrelseform den än representerar, ser bort från den stora massans krav på en bestämd levnadsstandard som är människovärdig, och en viss säkerhet i arbetsförhållandena, som kan skapa och trygga en sådan standard. Man har lärt att känna orsakerna till samhällets svagheter och ser dem som ett helt, som måste bekämpas genom det helas insats: genom stats- och kommunala åtgärder. Detta kallas nu icke bara mänskliga rättigheter utan *medborgarrättigheter*. Den enskilda människan har inträtt i massan av statsmedborgare, och det är massan som sådan, som skall utvecklas och gå fram. Sådan är ungdomens syn i dag, och om de kan synas okänsliga gentemot den enskilda människans problem, så är de av den, som har en stark social känsla, intresserade av det helas väg till det bättre. Som förhållandena är, har deras sociala inställning fört dem fram till *socialpolitiken*. Det är själva utformningen av det politiska systemet, som intresserar dem, själva ideologien, som systemet skall omspanna. Vi står inför en sökande ungdom, en ungdom som är på ett helt annat sätt positivt *viljande* än ungdomen för blott fem år sedan.

Medan vår sociala inställning i mycket byggde på känslan, står i dag viljan i centrum. En av dem, som har gett uttryck för vad de unga känner, skriver:

Pliktmänniskan är det ideal mot vilket vår samhällsuppfattning för oss, ett ideal som är framsprunget ur vår uppfattning av samhället som en levande organism genom tiden. Vi är trötta på den andefattiga lyckomoral, som ser ögonblickets njutning som det högsta, vilket tillvaron kan bjuda oss. Vi känner vämjelse inför den tomta och meningslösa jakten efter nöjen, som förgår i en »dagen efter»-stämming.

Ihålligheten i den moderna kulturen har stått framför oss i all sin nakenhet, och en sökande ungdom ser sig om efter något nytt, något bärande som kan skänka livet ett mål och en mening. Det är därför som *plikt moralen* måste bli en av tidens bärande ideer. I plikt moralens spår följer heroismen. Det heroiska idealet disciplinerar, det eggar till kraftansträngning och energi. Heroismen är viljemänniskans ledande moral, men den kan adla den enklaste småbonde i en avsides krok av världen till ett lyckligt liv i pliktuppfyllelsens tecken. Det är icke bara statsmännens och fältherrarnas lovprisade storhet, som har givit vår historia dess glans, det är också de tusende namnlösa heroiska kamp i ofredens och missväxtens hårda tider.

Allas plikt till offer för allas gemensamma bästa,

på nationell grund eller genom internationell samling — så lyder de ungas sociala inställning i dag. Detta gäller all den vakna ungdomen, antingen den står i det kristna broderskapets leder eller i andra grupper med ideal på annan grund. Det är en sökande, viljande ungdom. En självständig ungdom, som ofta har svårt att se sammanhanget mellan generationerna före dem, som när allt kommer omkring dock har givit dem de värden, som hjälper den att *kunna*, det den vill. Den har brutit med de äldre och söker sig tillsammans för att bli stark, ty de är mycket unga. Därför följer den ledare, som den får tillit till och som äger och kräver det, som den själv söker: *pliktkänsla och offer-*

vilja. Och de vinnes av en ledare, som kan ge barn av en kall, hård vargatid det de mest av allt hungrar efter: *kärlekens förstående hjärtevärm*,

Här finnes budskapet till mödrarna, till oss alla vuxna kvinnor. Gud har givit oss förmåga att öva inflytande och vilja till att bruka den. Han har givit oss intuition, profetisk siargåva. I barnet och den unga människan anar vi det stora som tiden skall bringa. Ser vi vårt ansvar i dag? Får vi kraft till att bära det och vill vi åtaga oss det arbete som behöves för att kunna följa de unga och förstå dem? Måtte detta ske.

